

Bu məmləkətin başı çox bəlalər çəkib, parçalanıb, bölünüb. İnsanları qılıncdan, süngüdən keçirilib, haqları, hüquqları tapdalanıb. Şimala, cənuba, qərbə bölünən qədim torpaqlarımızda yaşayan soydaşlarımız tarixin acı sınağına çəkilib. Ermənilərə pay verilən, əslində zorla əlimizdən alınan İrəvan mahalından onun əsl sakinləri didərgin salınıb, Göyçəsinə, Vedisinə həsrət qalmışdır. İllərin həsrətliləri üzü bu yandan o yana ürək yanığı ilə boylanır, ahını dağlara, daşlara söyləyir. Bir gün o yerlərə dönəcəyinə inamını itirmir. Bu inam torpağa sevgidən yaranıb. Bu inam 30 illik Qarabağ həsrətinə son qoyan Liderinin məqsədyönlü fəaliyyətindən qaynaqlanır. O yerlərə hökmən dönəcəyik, çünki bizizdir. Yetirdiyi görkəmli şəxsiyyətlərinin narahət ruhlarını sevincirmək mənəvi borcumuzdur. O gün gələcək. Seyidzadələr nəslinin qarib düşmüş məzarlarının qara daşları da göyərəcək o zaman. O gün yaxınlaşır!..

1918-ci ildə erməni millətçilərinin azərbaycanlı əhaliyə qarşı qırğınları başlayanda İrəvan mahalından hara gəldi üz tutan köç karvanında Seyidzadələr ailəsi də vardı. Mirqasım kişi o zaman ailəsini qorumaq üçün Tiflisə köçmüşdü. Onda balaca Bağırın 6 yaşı yenicə tamam olmuşdu. Tale bu azyaşlı körpəyə daha bir sınaq hazırlamışdı. 1924-cü ildə anası Xədicəni itirəndə isə o, 12 yaşındaydı. Bağır günlərini qəbiristanlıqda keçirir: "Bəlkə bir möcüzə baş verdi. Anam ayrılanda ətrafda heç kimi görməyib qorxar", - düşüncəsilə anasının məzarından bir addım belə uzaqlaşmırdı. Bütün bunların onun səhhətinə pis təsir edəcəyindən narahət olan Mirqasım kişi 1925-ci ildə Bakıya köçür. Burada Bağırın zəhmətlə, uğurla dolu həyat hekayəsi başlayır. Bu həyatın dolambacları, gözlənilməzlikləri, haqsızlıqları da... yox deyildi...

Bağır Mirqasım oğlu Seyidzadə 1912-ci il avqustun 9-da Azərbaycanın elm və mədəniyyət mərkəzlərindən olan İrəvan şəhərində anadan olub, ömrünün sonuna qədər Bakı şəhərində yaşayıb. 1968-ci il martın 24-də yaratmaq həvəsinin aşığı

daşdığı bir vaxtda dünyasını dəyişib. Cəmi 56 il yaşayıb. Bu illərə çox şey sığışdırı bilib Bağır müəllim.

Zəhmət onun qanında idi, doğulduğu torpağın suyu, havası ilə həpmişdi canına. Vətənsəvərliyi, insanpərvərliyi isə cəmi 6 il laylasını eşitdiyi, qayğısını gördüyü anasının hərdən qulağına pıçıldadığı ibrətamiz nağıllardan, əfsanələrdən, əhvalatlardan çəkmişdi içinə.

Hər bir insanın müəyyən bir sahədə çalışıb özünü təsdiqləməsi, xalqına, ölkəsinə fayda verməsi adı bir haldır. Bəzilərinin ona müxtəlif işlər, vəzifələr tapşırılarda: "Yox, mən onu bacarmaram, elə öz işimdə qalsam, yaxşıdır", - deyər düşüncəsində də qeyri-adi heç nə görünmür. Bəs hər şeyi bacarmaq, ona etimad edilən hər işdə özünü mükəmməl şəkildə ifadə etmək, o işdə öz dəst-xəttini qoymaq, ən başlıcası məktəb yaratmaq necə? Möcüzə deyilmi? Bağır müəllim möcüzə yaradırdı. Qısa, lakin mənalı həyat yolu, həyat hekayəsi də onun qeyri-adi istedad sahibi olduğunu təsdiqləyir. Diqqətli oxucumuz səbrini basıb yazımızı sonadək oxusa, onun həyatının ən maraqlı məqamlarını bizimlə birgə izləsə, dediklərimizin gəlişgözlə sözlər olmadığını əmin olacaq.

Əvvəla, onu deyim ki, həyat və fəaliyyəti haqqında dəfələrlə yazılmış insanlar barəsində yazmaq o qədər də asan deyil. Yəni

Görkəmli şəxsiyyətlərin həyatı

O, qəlbən jurnalist idi

Bağır Seyidzadə müxtəlif vəzifələrdə çalışsa da, heç vaxt mətbuatdan uzaq düşmədi

təzə bir fikir söyləmək, yeni nəşə bir şey demək çətin olur. İndi mən də belə bir vəziyyətdəyəm. Bağır Seyidzadə haqqında necə yazım, onu tanımayanlara necə tanıdım? Bəlkə bir jurnalist, bəlkə də bir diplomat, nazir və tərcüməçi kimi təqdim edim. Adlarını çəkdiyimiz və həyatının müəyyən dövrlərində sevə-sevə icra etdiyi bu peşələrdə bir məktəb yaradıb axı, Bağır müəllim...

Çox erkən yaşlarında H.Z.Tağıyev adına Toxuculuq fabrikinə işə düzələn Bağır Seyidzadə paralel olaraq fəhlə fəkültəsində də təhsilini davam etdirir. 1930-cu ildə məzun olub "Kəndli" qəzeti redaksiyasında korrektor ki-

buradakı işindən sözü əsl mənasında zövq alırdı. Doğmalarının dediyinə görə, hətta səhər saat 4-5-də evə qayıdanda da daxilən işıq saçmış Bağır müəllim. Ən çox da gənc jurnalistlərin vaxt-vədə demədən zəng vurub nəşə soruşması, öyrənmək istəkləri ona xüsusi zövq verirdi. Bağır Seyidzadə ömrünün son gününə qədər bu işdə çalışdı. Azərbaycanın baş direktoru Yefim Qurviç onu tərcüməçi yox, "pulemyotçu" deyər çağırırmış. Çünki Bağır Seyidzadə tərcümə zamanı mətni birbaşa, özü də çox sürətlə və yüksək keyfiyyətlə makinaçıya diktə edirmiş.

1941-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sədri Əziz Əliyevin

buradakı işindən sözü əsl mənasında zövq alırdı. Doğmalarının dediyinə görə, hətta səhər saat 4-5-də evə qayıdanda da daxilən işıq saçmış Bağır müəllim. Ən çox da gənc jurnalistlərin vaxt-vədə demədən zəng vurub nəşə soruşması, öyrənmək istəkləri ona xüsusi zövq verirdi. Bağır Seyidzadə ömrünün son gününə qədər bu işdə çalışdı. Azərbaycanın baş direktoru Yefim Qurviç onu tərcüməçi yox, "pulemyotçu" deyər çağırırmış. Çünki Bağır Seyidzadə tərcümə zamanı mətni birbaşa, özü də çox sürətlə və yüksək keyfiyyətlə makinaçıya diktə edirmiş.

1941-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sədri Əziz Əliyevin

mi işə başlayır və işləyə-işləyə sənədlərini Azərbaycan Sənaye İnstitutuna (indiki ADNSU) verir. 1936-cı ildə "Gənc işçi" qəzetinə redaktor təyin olunur. Onun jurnalistlik fəaliyyəti belə başlayır. O dövrdə Azərbaycanı müstəqil görmək istəyən Hüseyn Cavid, Əhməd Cavad, Mikayıl Müşfiq, Almas İldırım da Bakıda yaşayırdılar. Onlarla yaxınlıq etməsə də, ictimai-siyasi ab-havanı tezliklə dərk edir, lakin kimlərə rəğbət bəslədiyini bəlli etmir. Yalnız illər sonra Moskvada aspirantura-

ürəyindən keçirmiş, bəlkə də...

Vaxtilə "İzvestiya" qəzetinin Azərbaycan üzrə müxbiri işləyən Elmira Əliyeva sonralar "Yaxşı ad qoyub gedənlər unudulmur" məqaləsində yazırdı: "Deyilənə görə, jurnalistlik onda Allah vergisi idi... Jurnalist İbrahim Novruzov kitabında yazır ki, Azərbaycanın o vaxtkı rəhbəri M.Bağırzadə hətta soruşmuşdu: Bu Seyidzadə yazıçıdır?".

Qızı Dilarə Seyidzadə isə deyirdi: "Atamın bütün məktubları, hesabatları təsdiq edir ki, o, əla jurnalist olub. Həyatda qarşılaşdığı bütün çətinlikləri dəf etməkdə atama daim yazması, redaktə və tərcümə işi ilə məşğul olması kömək edirdi. Atam azad ruhlu insan idi. Çoxşaxəli fəaliyyətinə baxmayaraq, qəlbən jurnalist olaraq qalmışdı".

1963-cü ildə Azərbaycanın (indiki AZƏRTAC) baş direktorun müavini vəzifəsinə təyin edilən Bağır müəllim

başlıq etdiyi böyük bir qrupla Respublika Komsomolu Mərkəzi Komitəsinin ideologiya katibi işləyən Bağır Seyidzadə də İrana gedir. Qrup üzvlərindən İranda diplomat kimi işləmək üçün kadr seçimində Ə.Əliyev fərdi keyfiyyətləri ilə diqqət çəkən Bağır Seyidzadənin üzərində dayanır. O, Moskva SSRİ Xarici İşlər Nazirliyi nəzdindəki Ali Diplomatiya Məktəbinin altı aylıq kursunda oxuyur. Təhsilini fərqlənmə diplomu ilə başa vuran Bağır Seyidzadə 1944-cü ildə SSRİ diplomatı kimi İrana göndərilir (O, hələ Tiflisdə yaşadığı dövrdə fars dilini mükəmməl öyrənmişdi).

Bir müddət Maku şəhərində işləyir. Təbrizdə vitse-konsul, daha sonra baş konsul təyin edilir. Təbriz şəhərində konsulluq bağlandıqdan sonra Azərbaycana qayıdır. İrandan sonra Moskvada onu təcrübəli diplomat kimi Türkiyəyə göndərmək istəyir. Lakin M.Bağırzadə mərkəzə müraciət edərək onun Bakıda qalmasına nail olur.

Xalq yazıçısı Qılman İlkin xatirələrində yazır: "Biz Təbrizdə Mirzə İbrahimovun rəhbərliyi altında ərəb əlifbası ilə "Vətən yolunda" qəzetini nəşr edirdik. Bağır Seyidzadə isə oraya diplomatik işə göndərilmişdi. Biz tez-tez görüşürdük. Ya biz onun yanına gedirdik, ya da o özü Təbrizdə bizə baş çəkirdi. Öz işindən maraqla danışırdı. Cənubi Azərbaycanda M i l l i

Hökumətin qurulmasında onun böyük xidməti vardı. Hətta Milli Hökumət onu "21 Azər" medalına da layiq görmüşdü".

Bağır Seyidzadənin 1949-cu ildə Azərbaycan SSR-in kinematografiya naziri təyin olunması bu sahədəki geriliklərin aradan qaldırılmasına təkan olur. Bir sıra sənədli, elmi-kütləvi filmlər çəkilir. Hətta "Sovet Azərbaycanı" sənədli filmi 1951-ci ildə "Kann" kinofestivalında xüsusi mükafata layiq görülür. Bir qədər sonra Bağır Seyidzadə Poliqrafiya və Nəşriyyat İdarəsində işə təyin edilir, idarə 1958-ci ildə respublikanın Mədəniyyət Nazirliyinə birləşdirilir və o, nazir müavini təyin olunur. Bu illərdə tərcümə işi ilə də məşğul olur. "Görkəmli adamların həyatı" silsiləsindən Natalya Muravyovanın "Viktor Hüqo", Leopold İnfeldin "Evarist Qalua", İohan Pestalotsinin "Seçilmiş pedaqoji əsərlər"i kitablarını Azərbaycan dilinə tərcümə edir. Ancaq onun bu uğurları bəzi müasirlərini narahət edir. Mərkəzi Komitəyə anonim məktublar yazılır... Yuxusuz gecələr hesabına tərcümə etdiyi əsərlərin qonorarı ilə ailəsinin ehtiyaclarını ödəyən Bağır müəllim haqsız yerə işdən çıxarılır. Sonralar respublikanın birinci katibi olan Vəli Axundov onun işdən haqsız yerə çıxarıldığını etiraf edir.

Dilarə xanım xatirələrində yazır: "O, nazir müavini vəzifəsindən azad ediləndə, - bunu heç vaxt unutmayacağam, - yaman fikir çəkirdi. Firavan həyatımın təmin edən yeganə mənbə onun tərcümələri idi. Onu isə "xidməti vəzifəsindən istifadə edərək tərcümələrlə məşğul olduğu" üçün işdən çıxarmışdılar... Atam hətta bütün bunların ədalətsiz olduğu barədə fikrimə tərəfdar çıxmamışdı".

Bəli, çünki o, xırda, kiçik, gərəksiz hisslərlə yaşamayan, sözün həqiqi mənasında, böyük insan idi. Bir də ki, leksikonunda "bilmirəm, bacarmıram" sözləri olmayan Bağır Seyidzadə "Məni haqsız yerə işdən çıxardılar" sözünü dilə gətirə bilməzdi. Bu etiraf ona çox ağır gələrdi.

Təbiətən sadə, heç vaxt özü haqqında danışmayan, özünü tərifləməyən, əldə etdiyi nailiyyətlərlə öyünməyən Bağır Seyidzadə məhz elə bu müsbət keyfiyyətlərinə və xalqı üçün etdiklərinə görə sevilir, hörmətlə xatırlanır. Biz də bu yazımızla doğum günündə qəlbən həmişə jurnalist olan mərhum həmkarımızın ruhunu bir daha şad etmək istədik...

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".